

*Prikaz***Dominique Venner: *Povijest terorizma***

Biblioteka Duh vremena, Alfa, Zagreb, 2005., 263 str.

"Povijest terorizma" svakako je jedno od izdanja koje je dobilo svoju svekoliku popularnost zahvaljujući samom naslovu ali i tematici koju obrađuje – terorizam. Kako kaže sam izdavač... "nizom tipičnih primjera Dominique Venner iznosi jednu od najdramatičnijih i najnepoznatijih povijesti... razotkrivamo kako je terorizam, dijete našega doba, čudovišna figura ali katkada čak i poželjna..."

Knjiga je tematski podijeljena u osam cjelina, dok posljednju, devetu cjelinu čine kronološke natuknice višestrukih primjera terorizma. Svaki dio zasebno predstavlja jedno od poglavlja u procesu nastanka, razvoja i metamorfoze terorizma, a cjelokupno djelo vremenski obuhvaća period od 1881. do 2001. godine.

Pokušavajući uvesti čitatelja u samu tematiku, u predgovoru se kroz prizmu događaja 11. rujna 2001. daju osnovne odrednice terorizma. Njegova povijesna metodologija i tipologija, te fenomenologija definirane su u nekoliko rečenica.

"Tako njegovi intelektualni korijeni sežu u 1793., terorizam je povijesno određena pojava koja je nastala u posljednjih dvadeset godina 19. stoljeća i koja će se neprestano širiti, pogotovo nakon Drugog svjetskog rata. On je jedna od ekstremnih pojava moderniteta; dijete Francuske i Ruske revolucije, ere masa i nacionalnosti, svijeta tehnike i ekonomije. Proizašao je iz velikih preokreta koji su uništili stari europski poredak. On je dijete nihilizma i kaosa."

Djelo započinje simboličkim naslovom "Ravno u glavu" i obuhvaća razdoblje rađanja francuskih anarhista i ruskih nihilista, tj. vrijeme od 1881-1914. godine. Disperziju spomenutih godina autor pokušava sublimirati u jednoj tvrdnji: "Revolucionarni hitac Vere Zasulič otvara eru terorizma". Kako bi tematski zaokružio prvo poglavlje Venner plasira Ohranu, govori o Nikolaju II., ili kako ga on naziva "početkom tragedije", čime naglašava pesimističnu lavinu događaja koji su determinirali velik dio povijesti minuloga stoljeća, a sarajevski atentat samo je jedan komadić mozaika koji služi kao uvod u drugo poglavlje.

"Kobnost Sarajeva" zasebna je fabularna cjelina koja objedinjuje nacionalističke tendencije i kolektivne osjećaje sa "crnom rukom" tajnih službi i zakulisnih igara. "Sarajevska smrt ima dugačku ruku, jednoga za drugim vuče nas u grob".

Treće poglavlje pod nazivom "Lenjin i masovni teror" daje primjer Rusije kao terorističke države, kako je naziva sam autor, ili kako je drugi nazivaju, "slavenskom replikom američke demokracije". Prateći pozadinske događaje

Oktobarske i Februarske revolucije, borbu Crvenih i Bijelih, Venner nagovještava uspostavu masovnog "državnog" terorizma. Aktivnosti postaju sve češće, masovnije i brutalnije, ubojstvo kraljevske obitelji biva upisano u "logiku terorizma". Kako bi zadržao ideju kronološke tendencioznosti, četvrto poglavlje pod nazivom "Nacionalni ustanci" pokušava ne samo objasniti povijesne konzekvence rađanja istih, već ujedno dati i sociološku sliku naroda, prikazati nacionalne osjećaje i genezu terorističke patologije. Nezadovoljstvo i ogorčenost naroda, bijeda i siromaštvo, samo će još više podjariti usijanu atmosferu koja je vladala Europom, a kulminirat će 9. listopada 1934. godine u Marseilleu, ubojstvom regenta Aleksandra. To će označiti kontinuirani početak niza atentata, represija i izazivanja na pobunu, osnivanja posebnih organizacija – sve to neminovno je utjecalo na ekstremnost irskog nacionalizam, indoktrinaciju talijanskog fašizma i "podržavljenje" njemačkog nacionalsocijalizma. Upravo ovo poglavlje ukazuje na borbu malih naroda unutar velikih višenacionalnih državnih "konglomerata", ukazuje na krvavi proces dekolonizacije ali i upozorava da se svijet nalazi pred novim sukobom.

"Zapalite Europu! – Svjetski revolucionarni rat", peto je poglavlje "Povijesti terorizma" koje vremenski obuhvaća period II svjetskog rata, vrijeme konfuzije i terora. Pokušavajući ukazati na monstruoznost ratovanja te pojavu partizanskog djelovanja, autor se geografski polako odvaja od fokusa svoje naracije, Europe, upozoravajući na globalne determinante spomenutog problema. On nagovještava uzmicanje Europe; upozorava na javljanje partizanskog "gerilstva" koje je uopćeno i utemeljeno u antifašizmu a uzrokuje javljanje globalnog terorizma; najavljuje eru antikolonijalnog terorizma. Šesto poglavlje, "Talijanski primjer-Veliki plan krajnje lijeve" govori o "revolucionarnim" pothvatima, političkim napadima, smišljenim atentatima i brižljivo pripremanim otmicama "olovnih godina" (1969-1980.). Talijanske Crvene brigade, francuska Izravna akcija, irska IRA, španjolska ETA, izraelski Mossad,...postaju stvarnost svjetskog života, no za razliku od terorizma s početka i sredine 20. stoljeća kojeg možemo okarakterizirati kao prodržavni terorizam, organizacija, sposobnost djelovanja i ciljevi tih terorističkih organizacija svakako se mogu, i moraju određivati epitetom transnacionalni.

Svjetska javnost okupirana je izvještajima o otmicama zrakoplova, ubijanju nedužnih civila na krstarenjima, dobro isplaniranim terorističkim djelatnostima koje neminovno uključuju atentate, uništavanje imovine, sijanje straha i samoubilačke napade.

Istodobno se na Istoku odvija borba Palestinaca i Izraelaca, javlja se islamizam koji vuče korijene iz revolucije u Iranu, Islam se budi. Sve ovo samo su neke odrednice sedmog poglavlja pod nazivom "Revolucionarni Islamiizam". Svakako bi se mogli složiti oko činjenice da ovaj dio knjige trenutno predstavlja najaktualniju tematiku, gdje je Venner fokus prvenstveno stavio na religiju, tradicionalne izvore nade i života, te strasti koje vode u nasilne čini, pa i terorizam. Poglavlje predstavlja presjek akutne latentne opas-

nosti, presjek nesmiljene borbe, konstantne militarizacije, nastanka pokreta otpora..., kako i sam naznačava, to je priča bez kraja. Upravo ta konstrukcija spona je osmom poglavlju. "Sudar civilizacija", naziv je pretposljednog poglavlja; "Napad kamikaza na New York" narativna je baza fabule. "Tog je dana devetnaest fanatika od kojih nisu svi imali zapadnjačko obrazovanje, uz relativno neznatna sredstva, bacilo najmoćniju i tehnološki najrazvijeniju silu svijeta u paniku i pokrenulo globalnu političku krizu. Popratni efekti ovog čina očitovali su se u militarizaciji američke vanjske politike, ubrzavanjem zapadne preorijentacije Rusije, jačanju nesuglasica između Amerike i Europe, intenziviranju američkog gospodarskog ustrojstva i promjeni tradicionalne američke definicije građanskih prava. Oružje kojim je sve to postignuto sastojalo se od nekoliko noževa i spremnosti da žrtvuju vlastiti život. Nikada ranije nije toliko malih i slabih nanijelo toliko bola tako velikom broju moćnih".

Deveto, posljednje poglavlje, već je ranije spomenuti kronološki dodatak cjelokupnom djelu. Na nekoliko stranica Venner ukratko opisuje događaje i aktere koji su svojom uzročno-posljedičnom interakcijom utjecali na sukobljavanje ideoloških obrazaca i početak sukoba koji će dominirati svjetskom scenom.

Ne spekulirajući o samom podrijetlu riječi te navodeći tek neku od službenih definicija terorizma, sam autor pokušava odrediti povijesno razdoblje terorizma determinirajući njegovu vremensku pojavnost godinama. Iako je djelo pisano jednostavnim i ponekad svakodnevnim jezikom, njegova težina leži u činjenici da je ono sistematski pregled događaja, osoba i situacija koje su predodredile ono što danas karakteriziramo širokim pojmom terorizma. Autor se ne zamara etimologijom i terminologijom samog pojma, pa stoga na trenutke njegovo djelo poprima beletrističke karakteristike, jer ne možemo se oteti dojmu da je ovaj naslov nastao za široku čitalačku publiku.

Venner daje širok pregled terorističkih organizacija te njihovog djelovanja, ne bazirajući svoju naraciju uz jedan kontinent i njegove probleme već disperzivno pokušava dati globalni pregled svekolikog djelovanja. Svakako je za pohvalu i dodatak knjizi koji sistematski i vjerodostojno samom djelu daje vremenski točan i koncizan pregled "terorističkih" akcija.

No, jedina zamjerka mogla bi biti upućena autoru koji svoje djelo završava događajima 11. rujna 2001. Možemo se složiti da je to događaj koji je utjecao na popularizaciju tematike koje ovo djelo obrađuje, no s druge strane, za autora je, kako se čini, nakon tog nadnevka svijet stao.

Ono što bi trebalo pohvaliti, svakako je široki spektar obrađenih događaja, živopisne galerije aktera, popratnih likova, narativna konzekventnost samog autora i njegova tendencija stvaranja sveobuhvatnosti povijesnog pregleda.

Svakako je obrađena tematika zahtijevala mnogo istraživačkog angažmana i autor je u kompiliranju tih podataka postigao željeni rezultat. No, s druge strane, izostanak prognostičkog ili vizionarskog poglavlja kojim bi knjiga

dala doprinos budućim debatama određuje samu težinu ovog djela. Knjiga svakako zaslužuje biti pročitana, no možda bi upravo na tome trebalo i stati. "Povijest terorizma" svakako je izdanje koje bi se moglo pronaći u mnogim privatnim ili javnim kolekcijama i knjižnicama. Svakako može poslužiti kao vrlo praktičan i dostupan izvor vremenskih referenci, no upravo nedostatak pragmatičnosti i znanstvene terminologije svrstava ovaj naslov u sekundarni izvor podataka.

Igor Crnčić